

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 70. Устава Републике Србије, којим је прописано да се пензијско осигурање уређује законом и да се Република Србија стара о економској сигурности пензионера, као и у члану 97. тачка 8. Устава Републике Србије, којим је прописано да Република Србија уређује и обезбеђује систем у области социјалног осигурања и других облика социјалне сигурности.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ

Разлози за доношење Нацрта закона о изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању (у даљем тексту: Нацрт закона), првенствено се односе на усаглашавање Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС”, бр. 34/03, 64/04 – УС, 84/04 – др. закон, 85/05, 101/05 – др. закон, 63/06 – УС, 5/09, 107/09, 101/10, 93/12, 62/13, 108/13, 75/14, 142/14, 73/18, 46/19 – УС, 86/19, 62/21, 125/22, 138/22, 76/23 и 94/24 – у даљем тексту: Закон), са изменама и допунама Закона о Војсци Србије, у односу на професионалне војнике по уговору. Наиме, Законом о изменама и допунама Закона о Војсци Србије („Службени гласник РС”, број 109/25), прописано је да радни однос професионалног војника по уговору, као и подофицира и официра до чина потпуковника престаје по сили закона када наврши 40 година пензијског стажа и најмање 53 године живота. Из тог разлога, у циљу изједначавања услова за стицање права на старосну пензију за професионалне војнике по уговору са условима за стицање права на старосну пензију за подофицире и официре до чина потпуковника, потребно је у Закону дефинисати услове за стицање права на старосну пензију за професионалне војнике по уговору. С тим у вези, предлаже се измена тако што и професионални војници по уговору као и подофицири и официрима до чина потпуковника право на старосну пензију стичу кад наврше 40 година пензијског стажа и најмање 53 године живота.

Нацрт закона обухвата и измену одредби које се односе на обавезно пензијско и инвалидско осигурање. Наиме, предлаже се измена одредбе која се односи на осигуранике самосталних делатности која се баве пољопривредном делатношћу као носиоци породичног пољопривредног газдинства, а обвезници су пореза на доходак грађана на приходе од самосталне делатности или пореза на додату вредност, у циљу усаглашавања са финансијским прописима. Наиме, врши се прецизирање постојеће одредбе која се односи на носиоце породичног пољопривредног газдинства (пољопривредници-предузетници) у циљу једноставније и прецизније примене ове одредбе.

Даље, предлаже се измена у вези са својством осигураника пољопривредника. Наиме, предлаже се да трајање мировања својства осигураника пољопривредника не буде временски ограничено, јер се исто утврђује само у случају постојања објективних разлога (елементарне непогоде, болест и породилско одсуство), при чему сваки разлог мора бити потврђен од стране надлежних органа или налазом и мишљењем органа вештачења. Такође, предлаже се да својство осигураника пољопривредника не престаје у случају обављања привремених и повремених послова, с обзиром на то да ти послови трају кратко, па није рационално мењати основ осигурања осигураника пољопривредника који обављају ове послове.

У погледу одредаба Закона које уређују остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања предлаже се проширење обухвата осигураника који остварују право на старосну и превремену старосну пензију без престанка осигурања. Наиме, ради лакше примене и довођења у једнак положај истих категорија осигураника, проширује се обухват осигураника који остварују право на старосну и превремену старосну пензију без престанка осигурања, тако да се прописани изузетак у погледу обавезног престанка осигурања односи на све осигуранике самосталних делатности (осим лица која су престала да обављају самосталну делатност, док остварују новчану накнаду према прописима о раду и запошљавању), осигуранике који су изабрана и именована лица, као и на осигуранике која обављају привремене и повремене послове, имајући у виду специфичности обављања тих послова. Наведени изузетак се додатно проширује и на осигуранике којима је последње осигурање у иностранству односно у држави са којом је закључен међународни уговор о социјалном осигурању, чиме се олакшава остваривање права на пензију и значајно скраћује дужина трајања поступка за ове осигуранике.

Поред тога, у погледу одредаба Закона које уређују остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања, уочено је да је потребно додатно прописати остваривање права на инвалидску пензију, како би се прецизно дефинисало остваривање овог права и омогућила ефикасна примена. Наиме, прописује се да се и право на инвалидску пензију остварује после престанка осигурања.

У делу који се односи на коришћење права из пензијског и инвалидског осигурања, предлаже се измена члана Закона којим се прописује поновно одређивање висине пензије корисника старосне пензије или превремене старосне пензије који су, након остваривања ових права, навршили најмање једну годину стажа осигурања. Предложеним одредбама се прецизира начина покретања поступка и одређивања новог износа пензије.

Нацрт закона садржи и предлог за измену одредбе која се односи на исплату накнаде погребних трошкова. Наиме, предлаже се да се ова накнада исплаћује и за лице које сноси трошкове сахране корисника права из чл. 223. и 225. Закона (корисници затеченог права по основу преостале радне способности, II и III категорија инвалидности). На тај начин се решава проблем који постоји у пракси у вези са овим питањем.

У делу који се односи на матичну евиденцију осигураника и корисника права из пензијског и инвалидског осигурања, предлаже се брисање одредаба којима је прописано доношење решења о подацима о осигурању, пензијском стажу, зарадама, накнадама зараде, односно основицама осигурања, односно уговореним накнадама и другим накнадама и висини уплаћених доприноса, унетим у матичну евиденцију у року од 15 дана од дана пријема захтева. Наиме, имајући у виду да је већ прописана могућност издавања уверења као јавне исправе о подацима унесеним у матичну евиденцију, није целисходно доносити и решење о истим подацима, чиме се постиже административно растерећење и ефикаснији рад Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање.

Такође, измене и допуне обухватају и усаглашавања са прописима Европске уније који се односе на координацију система социјалне сигурности. Наиме, према Националном програму за усвајање правних тековина Европске уније у обавези смо да до краја 2026. године усагласимо прописе у овој области са прописима ЕУ. Предложене измене у делу који се односи на усаглашавање са прописима ЕУ примењиваће се од дана приступања Републике Србије Европској унији.

С обзиром на наведено, предложене измене и допуне Закона о пензијском и инвалидском осигурању обухватају:

1. Прецизирање осигураника самосталних делатности који се баве пољопривредном делатношћу као носиоци породичног пољопривредног газдинства, као и измену одредбе која се односи на својство осигураника пољопривредника односно мировање својства осигураника пољопривредника.

2. Дефинисање услова за стицање права на старосну пензију за професионалне војнике по уговору.

3. Проширење обухвата осигураника који остварују право на старосну и превремену старосну пензију без престанка осигурања и додатног дефинисања остваривања права на инвалидску пензију.

4. Прецизирање одредбе која прописује начин поновног одређивања висине пензије корисника старосне пензије или превремене старосне пензије који су, након остваривања ових права, навршили најмање једну годину стажа осигурања.

5. Измену која се односи на издавање података унетих у матичну евиденцију о осигураницима.

6. Исплату накнаде погребних трошкова и лицу које сноси трошкове сахране корисника права из чл. 223. и 225. Закона (корисници затеченог права по основу преостале радне способности, некада II и III категорија инвалидности).

7. Усаглашавање са прописима Европске уније који се односе на координацију система социјалне сигурности.

8. Правно-теничку редакцију појединих одредаба Закона.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Уз чл. 1, 9. и 16.

Наведене одредбе прописују да се поред других случајева по основу којих се остварују права из пензијског и инвалидског осигурања, обавезним пензијским и инвалидским осигурањем обезбеђују се и права за случај потребе за помоћи и негом другог лица, а у циљу усаглашавања са одредбама Закона којима се утврђују права из пензијског и инвалидског осигурања, односно остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања.

Уз чл. 2, 5, 11. и 17.

Наведене одредбе тичу се усаглашавања са прописима Европске уније који се односе на координацију система социјалне сигурности. Према Националном програму за усвајање правних тековина Европске уније у обавези смо да до краја 2026. године усагласимо прописе у овој области са прописима ЕУ. Предложене измене у делу који се односи на усаглашавање са прописима ЕУ примењиваће се од дана приступања Републике Србије Европској унији.

Уз члан 3.

Наведена одредба, у циљу усаглашавања са финансијским прописима (прописи о порезу на доходак грађана и порезу на додату вредност) и прецизирања која лица су обухваћена чланом 12. став 1. тачка 4а) Закона, прописује да је реч о лицима која се баве пољопривредном делатношћу као носиоци породичног пољопривредног газдинства, а обвезници су пореза на доходак грађана на приходе од самосталне делатности или пореза на додату вредност. На тај начин се омогућава ефикаснија примена и остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања.

Уз члан 4.

Предложеном изменом се прописује брисање ограничења у вези са трајањем мировања својства осигураника пољопривредника. Наиме, прописује се да трајање мировања својства осигураника пољопривредника не буде временски ограничено, јер се исто утврђује само у случају постојања објективних разлога (елементарне непогоде, болест и породилско одсуство), при чему сваки разлог мора бити потврђен од стране надлежних органа или налазом и мишљењем органа вештачења. Такође, наведеном одредбом се прописује и да својство осигураника пољопривредника не престаје у случају обављања привремених и повремених послова, с обзиром на то да ти послови трају кратко, па није рационално мењати основ осигурања осигураника пољопривредника који обављају ове послове.

Уз члан 6.

Овом одредбом се прописују услови за стицање права на старосну пензију за професионална војна лица (професионалне војнике, подофицире и официре до чина потпуковника, официре до чина пуковника и вишег чина) Наиме, овом одредбом је прописано да и професионални војници по уговору као и подофицири и официри до чина потпуковника право на старосну пензију стичу кад наврше 40 година пензијског стажа и најмање 53 године живота. На овај начин се изједначавају услови за стицање права на старосну пензију за професионалне војнике по уговору са условима за стицање права на старосну пензију за подофицире и официре до чина потпуковника, За официре до чина пуковника и вишег чина прописани услови су остали исти, тако да право на старосну пензију стичу кад наврше 40 година пензијског стажа и најмање 54 године живота.

Уз члан 7.

Наведеном одредбом врши се правно-техничка редакција одредбе члана 51а Закона, ради прецизирања начина утврђивања стажа осигурања.

Уз члан 8.

Наведеном одредбом, се проширује обухват осигураника који остварују право на старосну и превремену старосну пензију без престанка осигурања, ради лакше примене и довођења у једнак положај истих категорија осигураника. Наиме, прописани изузетак се односи на све осигуранике самосталних делатности (осим на лица која су престала да обављају самосталну делатност, док остварују новчану накнаду према прописима о раду и запошљавању), као и на осигуранике који су изабрана и именована лица и која обављају привремене и повремене послове, имајући у виду специфичности обављања тих послова.

Такође, прописује се да и лица којима је последње осигурање у иностранству односно у држави са којом је закључен међународни уговор о социјалном осигурању, остварују право на старосну пензију и право на превремену старосну пензију без престанка осигурања, чиме се олакшава остваривање права на пензију и значајно скраћује дужина трајања поступка за ове осигуранике.

Уз члан 10.

На основу предложене одредбе прецизира се остваривање права на инвалидску пензију, односно прописује се да се и право на инвалидску пензију остварује после престанка осигурања, чиме се омогућава ефикаснија примена.

Уз чл. 12. и 13.

Наведеним одредбама врши се исправка техничке грешке, односно правно-техничко усаглашавање одредаба члана 109. и члана 111. став 1. Закона.

Уз чл. 14. и 19.

Предложеним одредбама се дефинише да се обустава исплате породичне пензије након утврђивања стажа осигурања за период утврђеног стажа осигурања, као и изузетак да се породична пензија не обуставља (став 3. и 4. члана 117. Закона), односи и на лица која раде на територији Републике Србије за страног послодавца, који нема регистровано представништво у Републици Србији, код кога за обављени посао остварују накнаду (осигураници из члана 12. став 1. тачка 3а). Такође, врши се и допуна става 5. члана 137. закона тако што се прописује да се изузетак у вези са утврђивањем својства осигураника, којим је дефинисано да Фонд без доношења решења утврђује својство осигураника уношењем пријаве на осигурање у Јединствену базу Централног регистра обавезног социјалног осигурања, односи и на наведене осигуранике из члана 12. став 1. тачка 3а).

На тај начин се омогућава да ови осигураници буду у истом положају са осигураницима који обављају сличне послове (привремени и повремени послови, и уговорени послови).

Поред тога, у вези са изузетком од обуставе исплате породичне пензије, прецизира се да се кориснику породичне пензије који стекне својство осигураника из члана 11. тач. 9) и 10) и члана 12. став 1. тач. 3) и 3а) Закона и по том основу оствари уговорену накнаду, породична пензија не обуставља у случају када је остварио уговорену накнаду на месечном нивоу у износу који је једнак или нижи од најниже основице у осигурању запослених, важеће у моменту уплате доприноса.

Уз члан 15.

Наведеним одредбама се детаљније прописује поновно одређивање висине пензије корисника старосне пензије или превремене старосне пензије који су, након остваривања ових права, навршили најмање једну годину стажа осигурања. Наиме, овим одредбама се прецизира начина покретања поступка и одређивања новог износа пензије.

Уз члан 18.

Предложена одредба прописује исплату накнаде погребних трошкова за лица које сnose трошкове сахране корисника права из чл. 223. и 225. Закона (корисници затеченог права по основу преостале радне способности, II и III категорија инвалидности).

Уз члан 20.

Наведеном одредбом се предлаже брисање одредаба којима је прописано доношење решење о подацима о осигурању, пензијском стажу, зарадама, накнадама зараде, односно основицама осигурања, односно уговореним накнадама и другим накнадама и висини уплаћених доприноса, унетим у матичну евиденцију, у року од 15 дана од дана пријема захтева.

Уз члан 21.

Овом одредбом предлаже се да овај закон ступи на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

IV. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона средства су обезбеђена Финансијским планом Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање за 2026. годину.